

резервів підвищення ефективності діяльності бюджетних організацій та установ.

На заключному етапі розробляються конкретні пропозиції для усунення виявлених недоліків, поліпшення роботи організації та використання виявлених резервів. Аналіз виконання кошторису, зазвичай, завершується прийняттям управлінських рішень щодо подальшого розвитку бюджетної установи за рахунок бюджетних коштів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дає підстави зробити висновок, що аналіз виконання кошторису доходів та видатків є одним із найдієвіших способів контролю за ефективним та раціональним використанням бюджетних коштів, важливим етапом прийняття управлінського рішення, щодо подальшого розвитку бюджетної організації та установи.

Джерела та література:

1. Бюджетний кодекс України із змінами та доповненнями. Відомісті Верховної Ради України 2010, № 50-51. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. № 228.
3. Микитюк І. Застосування методів економічного аналізу в управлінні бюджетними коштами / І. Микитюк // Вісник КНТЕУ. - №6. – 2010р. – С. 89-99.
4. Болух М. А., Заросило А. П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ / М. А. Болух, А. П. Заросило : Навч. посіб. – К. : КНЕУ, 2008. – 344 с.

Дмитрієв І.А.

УДК 334.021:658

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОБГРУНТУВАННЯ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Анотація: У статті розглянуто зарубіжний досвід обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку підприємництва: виявлено основні бар'єри та напрями розвитку підприємництва в країнах з розвинутою економікою, країнах Східної Європи, що претендують на вступ до Європейського Союзу та країнах СНД. Обґрунтовано пріоритетні напрями розвитку підприємництва в Україні, виконання котрих забезпечить не лише вирішення наявних проблем розвитку малого підприємництва, а й попередження його майбутніх проблем.

Ключові слова: підприємництво, пріоритетний напрям, зарубіжний досвід, програма розвитку малого підприємництва

Аннотация. В статье рассмотрено зарубежный опыт обоснования приоритетных направлений развития предпринимательства: выявлены основные барьеры и направления развития предпринимательства в странах с развитой экономикой, странах Восточной Европы, претендующих на вступление в Европейский Союз и странах СНГ. Обосновано приоритетные направления развития предпринимательства в Украине, выполнение которых обеспечит не только решение существующих проблем развития малого предпринимательства, но и предупреждение его будущих проблем.

Ключевые слова: предпринимательство, приоритетное направление, зарубежный опыт, программа развития малого предпринимательства

Summary. In the article the foreign experience of the entrepreneurship development priority directions justification is considered: the main barriers and directions of the entrepreneurship development in the developed economies countries, the countries of Eastern Europe, applying for membership in the European Union and the countries of the CIS are identified.

The priority directions of the entrepreneurship development in Ukraine (the implementation of which will provide not only a resolve of the existing problems of small business development, but also its future problems prevention) are justified. There are such directions as: legal framework improvement in the entrepreneurship field; regulatory policy formation; activation of the financial-credit and investment support for small businesses; establishment of the small business infrastructure; implementation of the regional policy promoting entrepreneurship development; tax policy improvement; creation of the information support system for entrepreneurship development; innovations promotion; education, retraining and qualification promotion of the staff specializing in the entrepreneurship field; support of the employment programs; development of youth, women's entrepreneurship, pensioners and disabled people entrepreneurship; promotion of the small businesses foreign trade.

Keywords: entrepreneurship, priority direction, foreign experience, small business development program

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України особливу важливість отримує ефективне управління підприємництвом як унікальним та перспективним видом діяльності. Тоді як основою ефективного управління підприємництвом є виділення пріоритетних напрямів його розвитку – основних шляхів вирішення проблем та усунення бар'єрів розвитку підприємницької діяльності.

Зміст завдань, що ставлять перед державою щодо забезпечення розвитку підприємництва, залежить від рівня розвитку економіки. Так, розвинена ринкова економіка найчастіше ставить завдання розвитку експортного потенціалу суб'єктів підприємництва; країни ж з перехідною економікою найчастіше вирішують питання кількісного росту суб'єктів малого підприємництва, зменшення адміністративних бар'єрів.

Щодо України, то стан розвитку малого підприємництва в країні хоча і демонструє стійку тенденцію до зростання, але темпи та абсолютні показники залишаються на відносно низькому рівні. Так, наприклад,

кількість малих підприємств в Україні в разі менша за аналогічний показник в економічно та соціально розвинених країнах. Це свідчить про те, що мале підприємництво ще не посіло того місця в соціально-економічному розвитку країни, яке воно займає в країнах з розвинутою економікою [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема забезпечення розвитку малого підприємництва та визначенню пріоритетних напрямків цього розвитку присвячувалися наукові праці багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких А. Абчук, А. Асаул, А. Бусигін, В. Гриньова, М. Долішній, А. Кір'яков, Г. Козаченко, Л. Колесникова, В. Кредісов, В. Ляшенко, В. Мединський, В. Міщенко, С. Мочерний, І. Продіус, Н. Родіонова, А. Садеків, В. Сизоненко, Ю. Тарануха, В. Томілов, С. Філіпова та інші.

Невирішені складові загальної проблеми. Проте дослідження основних проблем, бар'єрів розвитку малого підприємництва та розробка шляхів їх усунення здійснювалися цими вченими дещо локалізовано, виходячи з умов функціонування малого підприємництва в межах конкретної держави. Тоді як в умовах глобалізації та посилення конкуренції на міжнародному ринку, особливу актуальність отримує аналіз зарубіжного досвіду забезпечення розвитку підприємництва: виявлення основних перепон цього розвитку та обґрунтування його напрямів. Аналіз зарубіжного досвіду обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку підприємництва дозволить: по-перше, виявити основні проблеми розвитку підприємництва в країнах, що складають конкуренцію Україні на міжнародному ринку; по-друге, більш повно дослідити наявні проблеми розвитку підприємництва в Україні; по-третє, попередньо виявити можливі майбутні проблеми розвитку малого підприємництва в Україні.

Таким чином, **метою статті** є аналіз зарубіжного досвіду обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку підприємництва та його використання для визначення пріоритетних напрямів розвитку підприємництва в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На даний момент в країнах з розвинутою ринковою економікою головна увага приділяється формуванню регуляцій, які сприяють розвитку малого підприємництва.

У межах Європейського Союзу основний акцент ставиться на спрощення та стандартизацію законодавства в багатьох областях регулювання, що повинно забезпечити просування реформ з урахуванням і відповідно до особливостей, і вимог малого підприємництва. Так, програма Європейського союзу для малого бізнесу спростила і поліпшила ділове становище для малих підприємств та їхнього спрощеного виходу на ринок. Слід відмітити, що такі програми мають важливе значення не лише для країн-членів Європейського союзу, а й для країн-кандидатів. Регуляторні реформи мають важливий вплив на здатність сектору малого бізнесу бути конкурентоздатним.

Так, багато країн прагнуть зменшити регулюючий тягар на малий бізнес через реалізацію програм, спрямованих на зменшення кількості та складності обов'язкових документів, зниження рівня бюрократії, мінімізацію адміністративних труднощів, спрощення процедур і зменшення вартості перебування на ринку для малих підприємств [1-2].

В цілому програми розвитку малого підприємництва за напрямами політик можна розділити наступним чином [1, с. 21]:

- програми розвитку малого бізнесу економічно розвинених країн (США, Німеччина, Велика Британія);
- програми розвитку малого бізнесу країн-кандидатів Європейського союзу та країн Східної Європи (Польща, Угорщина, Чехія);
- програми розвитку малого бізнесу країн СНД (Російська Федерація, Білорусь, Україна, Казахстан та ін.).

У програмах першої групи головна увага приділяється підвищенню експортного потенціалу малих підприємств, забезпеченню їх участі у розподілі праці в умовах глобалізації, створенню умов або прямих пільг для залучення до підприємницької діяльності молоді, жінок, пенсіонерів та національних меншин. Прикладом таких програм можуть слугувати діючі на даний момент в США програми Global Entrepreneurship Program та Veteran-Owned Small Business Program [4]. Програми другої групи спрямовані на підвищення ринкової конкурентоспроможності малих підприємств, їх капіталізації, доступу до ресурсів у різних формах та зростанню експортної спроможності. В програмах третьої групи увага приділяється зростанню кількості малих підприємств, зменшенню адміністративних бар'єрів, нормативно-правовому та кадровому забезпеченню розвитку малого підприємництва [1].

В вищевідзначеного стає зрозуміло, що програмні заходи щодо забезпечення розвитку підприємництва в Україні відповідають програмам третьої групи. З огляду на те, що успішна реалізація програм третьої групи призведе до висування на перший план проблем, що притаманні проблемам програм другої групи, слід розглянути бар'єри та основні напрями розвитку підприємництва в країнах, де використовуються програми третьої та другої групи (за даними [1]).

До країн, для котрих є характерними проблеми, що вирішуються програмами третьої групи віднесемо Російську Федерацію, Білорусь, Казахстан та Узбекистан.

Російська Федерація (РФ). До найсуттєвіших бар'єрів розвитку підприємницької діяльності в РФ слід віднести наступні: недосконалість системи оподаткування; нестабільність бюджетного фінансування федеральної та регіональної програм підтримки малого підприємництва; нерозвиненість механізмів фінансово-кредитної підтримки та страхування ризиків малих підприємств; відсутність механізмів самофінансування (кредитні союзи, товариства взаємного страхування та ін.); обмеження доступу малих підприємств до виробничих потужностей і майна підприємств, що реструктуризуються; відсутність надійної соціальної захищеності та безпеки підприємців; організаційні проблеми взаємодії малого бізнесу з ринком і з державними структурами; адміністративні бар'єри на шляху розвитку малого підприємництва.

Тоді, виходячи з наявних бар'єрів, основним напрямом розвитку підприємництва в РФ є наступні: нормативно-правове забезпечення малого підприємництва; розвиток прогресивних фінансових технологій; підвищення ефективності використання створеної інфраструктури підтримки малого підприємництва й інформаційних систем; науково-методичне і кадрове забезпечення малого підприємництва; взаємодія з засобами масової інформації і пропаганда підприємницької діяльності; міжнародне співробітництво в сфері малого підприємництва.

Білорусь. Основні бар'єри розвитку підприємництва не виділені авторами дослідження [1]. Тоді як до основних напрямів розвитку підприємництва віднесені наступні: удосконалення нормативно-правової бази підтримки та розвитку підприємництва; ресурсне та фінансове забезпечення розвитку малого підприємництва; формування інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва; інформаційне забезпечення малого підприємництва; навчальне і методологічне забезпечення малого підприємництва.

Казахстан. Основними бар'єрами розвитку підприємництва в державі є наступні: обмеженість доступу суб'єктів малого бізнесу до фінансових ресурсів; слабкий розвиток інфраструктури підтримки малого підприємництва, у тому числі відсутність системи інформаційного забезпечення; недосконалість законодавчої та нормативної бази щодо підтримки та захисту малого підприємництва; недостатня кількість кваліфікованих кадрів у наслідок недоліків в організації їх підготовки і перепідготовки. Для усунення цих бар'єрів мають застосовуватися такі напрями розвитку підприємництва: фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка; виробнича та інноваційна підтримка; галузеві програми; розвиток інфраструктури підтримки та захисту суб'єктів малого підприємництва; удосконалення нормативно-правової бази; кадрове та науково-методичне забезпечення; регіональний розвиток.

Узбекистан. Основні бар'єри розвитку підприємництва не виділені авторами дослідження [1]. Тоді як до основних напрямів розвитку підприємництва відносяться такі як: фінансова підтримка сфери підприємництва; розширення доступу до кредитних ресурсів та інвестицій; розширення доступу підприємств малого бізнесу до ресурсів і розвиток обслуговуючої інфраструктури; підвищення ефективності навчання кадрів для малого бізнесу і розвиток системи їхньої підготовки; удосконалення нормативно-правової бази створення та діяльності підприємств малого бізнесу.

Підсумовуючи вищевідзначене можна прийти до висновку, що найчастіше в програмах третьої групи розвитку підприємництва вирішуються такі проблеми як: недосконалість законодавчої та нормативної бази; слабкий розвиток інфраструктури підтримки малого підприємництва; нерозвиненість механізмів фінансово-кредитної підтримки та страхування ризиків малих підприємств; адміністративні бар'єри на шляху розвитку малого підприємництва та недостатність інформаційного та кадрового забезпечення розвитку малого підприємництва. Тоді основними напрямом розвитку підприємництва згідно програм третьої групи є такі як: удосконалення нормативно-правового, кадрового та науково-методичного забезпечення розвитку малого підприємництва; фінансово-кредитна та інвестиційна підтримка; розвиток інфраструктури підтримки і захисту суб'єктів малого підприємництва.

Проте враховуючи, що конкуренція існує не лише серед суб'єктів підприємницької діяльності, але і між країнами, можна зрозуміти, що додаткові конкурентні переваги отримає та країна, яка зможе раніше інших забезпечити розвиток національного малого бізнесу. В таких умовах актуальним є аналіз основних бар'єрів та напрямів розвитку підприємництва в країнах, в котрих застосовуються програми другої групи.

Польща. Основними бар'єрами розвитку підприємництва визнаються такі як: обтяжлива система оподаткування; ускладнений доступ до банківського фінансування; недостатньо розвинена інфраструктура підтримки бізнесу; висока вартість адміністрування малого бізнесу; непрозорість законодавства; неспроможність подолати високий рівень міжнародної конкуренції. Тоді напрямом розвитку малого підприємництва в цій країні будуть наступні: підвищення конкурентоспроможності сектора малих та середніх підприємств; зростання експорту сектора малих та середніх підприємств; зростання капіталовкладень у секторі малих та середніх підприємств.

Чехія. Основними бар'єрами, що перешкоджають та стримують розвиток малого підприємництва у цій державі є наступні: низька економічна потужність малих підприємств; важкий доступ до інформації консалтингу, професійного навчання, дослідження та впровадження інновацій; відсутність достатньої кількості кваліфікованих фахівців для малого підприємництва; недостатня орієнтація на зовнішніх ринках; ускладнений доступ до капіталу (для банків малі підприємства є групою підвищеного ризику). Основним напрямом розвитку підприємництва в Чехії визнається полегшення доступу до фінансових ресурсів різних категорій підприємств на різних умовах.

Угорщина. Основні бар'єри розвитку підприємництва не виділені авторами дослідження [1]. Тоді як до основних напрямів розвитку підприємництва відносяться такі як: вдосконалення середовища функціонування малого підприємництва; розширення можливостей фінансування; посилення інноваційних можливостей малих підприємств; розвиток інформаційних мереж; розвиток підприємницької культури; вдосконалення інфраструктури.

Як бачимо, здебільшого напрями розвитку малого підприємництва, що реалізуються програмами другої групи різняться у порівнянні з проблемними напрямом програм третьої групи, проте деякі з них співпадають: так, наприклад, в програмах другої групи зберігаються такі проблеми як: проблеми недосконалості нормативно-правової бази та системи оподаткування; ускладнений доступ до фінансування (зокрема банківського капіталу); проблеми інформаційного та кадрового забезпечення розвитку малого підприємництва.

Така повторювальність проблем свідчить, у першу чергу, про їх складність та про необхідність приділення цим проблемам особливої уваги, ретельності при розробленні заходів щодо їх вирішення.

Висновки. Таким чином, за результатами дослідження можна зробити наступні висновки. На даний момент в Україні існують основні бар'єри розвитку малого підприємництва, що і в інших країнах СНД та часткового в країнах-кандидатах на вступ до Європейського Союзу, країнах Східної Європи.

Виходячи з накопленого досвіду обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку підприємництва в зарубіжних країнах, можна виділити такі основні напрями розвитку малого підприємництва в Україні:

- удосконалення нормативно-правової бази у сфері підприємницької діяльності;
- формування регуляторної політики;
- активізація фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки малого підприємництва;
- сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва;
- впровадження регіональної політики сприяння розвитку підприємництва;
- удосконалення податкової політики;
- створення системи інформаційного забезпечення розвитку підприємництва;
- сприяння впровадженню інновацій;
- підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів, що спеціалізуються в сфері підприємництва;
- підтримка програм зайнятості;
- розвиток молодіжного, жіночого підприємництва, підприємництва пенсіонерів та інвалідів;
- стимулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Слід відзначити, що, враховуючи деяку орієнтованість виділених напрямів на перспективність вирішення проблем розвитку підприємництва, їх виконання має не лише усунути наявні бар'єри розвитку малого підприємництва в Україні, а й попередити виникнення його майбутніх проблем.

Реалізація виділених пріоритетних напрямів розвитку підприємництва сприятиме прискоренню розвитку малого підприємництва, ефективному використанню його потенційних можливостей, перетворенню його на дієвий механізм розв'язання економічних і соціальних проблем, структурній перебудові економіки, стійкій тенденції збільшення кількості малих підприємств, зменшення рівню тіньового обороту у сфері малого підприємництва, збільшенню внеску малого підприємництва в економіку України, зміцненню економічної бази регіонів, позитивному впливу на вирішення проблем безробіття, насиченню вітчизняного ринку товарами та послугами.

Джерела та література:

1. Ляпіна К. М. Національна програма розвитку малого підприємництва – очікування, проблеми, перспективи / К. М. Ляпіна, Д. В. Ляпін, С. М. Бореславський. – К. : Інститут конкурентного суспільства, 2001. – 160 с.
2. Розвиток підприємництва в Україні / Гайдуцький П. І., Лупенко Ю. О., Баліцька В. В та інші. – К. : Нора-друк, 2003. – 248 с.
3. Бизнес в 2004 году. Регулирование предпринимательской деятельности. – М. : Издательство «Весь Мир», 2004. – 256 с.
4. USA Government - <http://www.usa.gov/>

Журавльова Є.П.

УДК 336:947.8

ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА НЕОБХІДНІСТЬ КОНТРОЛЮ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

***Анотація.** У статті розглянуті основні групи показників: загальна характеристика зовнішньоторговельної діяльності підприємств регіону; показники ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємств ре-регіону; показники експортної орієнтації підприємств регіону; показники оцінки іноземних інвестицій. Розглянуто основні прийоми, що дозволяють зберегти діяльність підприємства і підтримувати ефективну торгівлю на зовнішньому ринку, а також пріоритетні напрямки аудиту зовнішньоекономічної діяльності.*

***Ключові слова:** зовнішньоекономічна діяльність, показники ефективності зовнішньоторговельної діяльності підприємств, аудит.*

***Аннотация.** В статье проанализированы основные группы показателей: общая характеристика внешнеторговой деятельности предприятий региона; показатели эффективности внешнеторговой деятельности предприятий региона; показатели экспортной ориентации предприятий региона; показатели оценки иностранных инвестиций. Рассмотрены основные приемы, позволяющие сохранить деятельность предприятия и поддерживать эффективную торговлю на внешнем рынке, а также приоритетные направления аудита внешнеэкономической деятельности.*

Сделан вывод о том, что осуществляют оценку внешнеэкономической деятельности целесообразно по алгоритму, представленному в статье

***Ключевые слова:** внешнеэкономическая деятельность, показатели эффективности внешнеторговой деятельности предприятий, аудит.*

***Summary.** The paper analyzes the main groups of indicators: general characteristics of foreign trade enterprises in the region; performance indicators of foreign trade enterprises region; indicators of export orientation of companies in the region, for the assessment of foreign investment. In addition to the quantitative analysis of economic activity vnesheeko scribed also characterize its qualitative aspects. The basic techniques*